

CENTRUM BADANIA OPINII SPOŁECZNEJ

SEKRETARIAT
OŚRODEK INFORMACJI

629 - 35 - 69, 628 - 37 - 04
693 - 46 - 92, 625 - 76 - 23

UL. ŻURAWIA 4A, SKR. PT.24
00 - 503 W A R S Z A W A
TELEFAX 629 - 40 - 89

INTERNET

<http://www.cbos.pl>

E-mail: sekretariat@cbos.pl

BS/139/2004

CO POLACY WIEDZĄ O ŁAWNIKACH

KOMUNIKAT Z BADAŃ

WARSZAWA, SIERPIEŃ 2004

PRZEDRUK MATERIAŁÓW CBOS W CAŁOŚCI LUB W CZĘŚCI ORAZ WYKORZYSTANIE DANYCH EMPIRYCZNYCH
JEST DOZWOLONE WYŁĄCZNIE Z PODANIEM ŹRÓDŁA

Znak jakości przyznany CBOS przez Organizację Firm Badania Opinii i Rynku
13 października 2003 roku

Wyniki naszych badań wskazują na pogarszanie się ocen i systematyczny spadek autorytetu wymiaru sprawiedliwości, prokuratury i sądów - zdecydowanie więcej jest negatywnych opinii dotyczących tych instytucji niż pozytywnych¹. Na taki stan rzeczy składa się zapewne wiele przyczyn, a między innymi niedoskonała struktura i organizacja pracy w sądach. Elementem tej struktury są ławnicy, o których wiedza społeczna, jak wykazał nasz sondaż², jest stosunkowo niewielka. Ostatnio w mediach pojawiło się sporo informacji i artykułów dotyczących ławników i ich roli w polskim sądownictwie. Informowano o niepokojącym zjawisku nieprzestrzegania obowiązku sprawdzania świadectw o niekaralności kandydatów na ławników, a także o aferach dotyczących prawdopodobnego przekupstwa ławników przy ferowaniu wyroków.

Niektórzy ludzie kojarzą rolę ławników z amerykańską ławą przysięgłych, inni tak naprawdę niewiele wiedzą o funkcjach, jakie pełnią ławnicy w polskich sądach. W naszym badaniu zadaliśmy pięć pytań dotyczących wiedzy Polaków o roli ławników. Respondenci mieli do wyboru trzy odpowiedzi, z których tylko jedna była właściwa.

¹ Zob. komunikat CBOS „Oceny działalności instytucji publicznych”, lipiec 2004.

² Badanie „Aktualne problemy i wydarzenia” (170) przeprowadzono w dniach 9-12 lipca 2004 roku na liczącej 920 osób reprezentatywnej próbie losowej dorosłych mieszkańców Polski.

Tabela 1

	Tak	Nie	Trudno powiedzieć
w procentach			
JAKA ROLĘ ODGRYWAJĄ W SĄDACH ŁAWNICY?			
Obserwują tylko przebieg rozprawy	55	32	13
Razem z sędzią wydają wyroki	41	41	18
Orzekają o winie, nie biorą jednak udziału w wyznaczaniu kary	56	24	20
CZY ŁAWNICY BIORĄ UDZIAŁ:			
- w drobnych sprawach o wykroczenia	49	31	20
- w sprawach karnych (np. o łapownictwo, zbrodnie itp.)	66	14	20
- w sprawach z zakresu prawa pracy	41	32	27
CZY ŁAWNICY W POLSCE MUSZĄ:			
- mieć świadectwo niekaralności	91	3	6
- być osobami apolitycznymi, tzn. nie należeć do żadnej partii politycznej	55	31	14
- mieć minimum średnie wykształcenie	80	12	8
KTO WYBIERA ŁAWNIKÓW?			
Prezesi sądów i sędziowie	35	38	27
Rady gminne	38	32	30
Wójtowie, burmistrzowie, prezydenci miast - w zależności od ośrodków	26	44	30
CZY ŁAWNICY ZA SWOJĄ PRACĘ:			
- pobierają wynagrodzenie	72	16	12
- otrzymują jedynie dietę za poniesione koszty (np. dojazd)	43	40	17
- pełnią funkcję społecznie na własny koszt	7	79	14

Uwaga: W tabeli zaznaczono tłustym drukiem wszystkie dobre odpowiedzi. Respondenci przy każdej odpowiedzi musieli zdecydować, czy jest ona prawdziwa czy też nie. Ponieważ nie byli pewni swojej wiedzy, w ramach tego samego pytania udzielali sprzecznych odpowiedzi

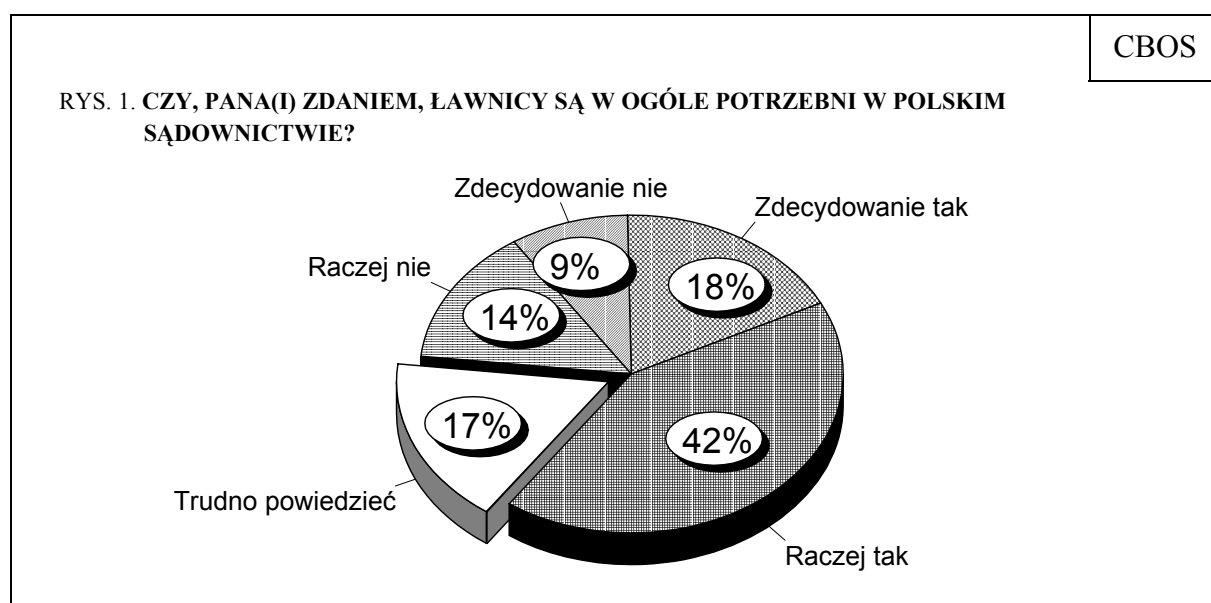
Największą trudność sprawiło badanym pytanie o poziom wykształcenia, jaki muszą mieć ławnicy. Zgodnie z polskim prawem, aby zostać ławnikiem, wystarczy mieć wykształcenie podstawowe. Tymczasem 80% respondentów uważa, że ławnicy muszą mieć minimum średnie wykształcenie. Nieco mniej, choć prawie trzy czwarte respondentów, odpowiedziało błędnie, że ławnicy pobierają wynagrodzenie za swoją pracę. Ponad połowa Polaków (55%) również błędnie sądzi, że ławnicy muszą być osobami apolitycznymi. Większość badanych nie orientuje się w roli i uprawnieniach ławników, sądząc, że są wyłącznie obserwatorami przebiegu rozprawy (55%) lub że tylko orzekają o winie (56%). Najłatwiejsze okazało się pytanie dotyczące posiadania przez ławników świadectwa niekaralności. Prawie wszyscy badani (91%) dobrze odpowiedzieli, a tylko 3% uznało, że zaświadczenie takie jest niepotrzebne. Większość respondentów (66%) wiedziała również, że ławnicy biorą udział w sprawach karnych.

Mimo iż wiele osób wybierało właściwą odpowiedź na niektóre pytania, prezentowane wyniki potwierdzają tezę o słabej orientacji społeczeństwa o ławnikach, ich roli i obowiązkach w sądzie.

Jedynie 8% respondentów odpowiedziało poprawnie na wszystkie pięć pytań. Co dwudziesty ankietowany (5%) nie wskazał żadnej dobrej odpowiedzi, a kolejne 12% znało właściwą odpowiedź tylko na jedno z pytań. Na dwa pytania odpowiedziało dobrze 23% badanych, na trzy - 28%, a na cztery - 24%.

Analiza związku między cechami społeczno-demograficznymi respondentów (płcią, wiekiem, wykształceniem i wielkością miejsca zamieszkania) a ich wiedzą o ławnikach nie wykazała większych zależności. Kobiety nieco częściej niż mężczyźni przyznawały się do swojej niewiedzy wybierając odpowiedzi „trudno powiedzieć”. Niższa jest nieco wiedza ludzi młodych (mających od 18 do 24 lat) i osób w wieku emerytalnym. Badani z wykształceniem wyższym są lepiej zorientowani niż osoby mniej wykształcone. Wreszcie, więcej wiadomości na temat ławników mają respondenci mieszkający w dużych miastach. Różnice w odpowiedziach na poszczególne pytania w zależności od powyższych cech są jednak nieistotne statystycznie.

Mimo niewielkiej wiedzy Polaków o roli ławników, większość badanych (60%) wyraziła opinię, że w polskim sądownictwie są oni potrzebni.

Wysoki odsetek osób nieumiejących lub niechających wyrazić swojej opinii jest kolejnym potwierdzeniem, świadczącym o niewiedzy lub braku zainteresowania społeczeństwa tą problematyką.

Polacy niewiele wiedzą o funkcji ławników, choć większość społeczeństwa uważa, że są oni w polskim sądownictwie niezbędni. Na ten brak wiedzy nie mają większego wpływu cechy społeczno-demograficzne. Ponad połowa Polaków nie orientuje się, że ławnicy mają równy głos z sędziami zawodowymi i razem z nimi wydają wyroki. Brak też jest powszechnej wiedzy o warunkach, jakie muszą spełniać ławnicy, m.in. o poziomie wymaganego wykształcenia czy braku wynagrodzenia. Zapewne zdrowy rozsądek i poczucie sprawiedliwości pozwoliło zdecydowanej większości badanych odpowiedzieć, że ławnicy muszą rekrutować się spośród osób niekaranych.

Opracował
Andrzej MOKRZYSZEWSKI